

ваг „шовинистите немци“ (49), а за шовинизма на немците Славейков говори по-обстойно в същата статия за Хайне: там става дума за „почтени хора, които страдат от кокошата слепота на фалшивия патриотизъм“ (VI 2, 198). Явно е, няма защо да се доказва специално, че фалшивият патриотизъм¹ и „шовинизмът“ са едно и също нещо.

Впрочем на същия въпрос Славейков се спира и в друга статия за Хайне — в онези, които предхожда Хайневите стихове в „Немски поети“. Ето думите на Славейков за немския патриотизъм, изречени в тая статия: „И немския патриотизъм, не само нашия, не е цвете за мирисане. Не е дори цвете, а кисело зеле — шовинизъм. Тоя шовинизъм не позволява да се каже нищо зло за Немско и нещо немско.“¹

Мнението, че „Бай Ганьо“ изобразява „опакието на нашето общество“, се посреща с идеята от известното Славейково стихотворение „Опък край“. „Опък край“ е името на нашата родина в това иносказание. То е име-характеристика, вплетено в приказното поведение за опъкостта, която отличава нашия живот. Ето завършък на стихотворението за опъкый край, в който се разпорежда воденичар-чужденец:

А воденчарят, накрехнал калпак,
сам под мустак се подсмива:
що го е еня, че в Опъкый край
опако всичко отива?!

На чудесни обръгнал е той . . .
В Опъкый край чудесата
не както другатде са чудеса —
Те са в реда на нещата!²

В рецензията за „Бай Ганьо“ е видим стремежът към теоретично обосноваване — нещо не съвсем обичайно за нашата литературно-критическа книжнина от онова време и във висока степен присъщо на Славейков. Това са въпросите за положителния герой в „Бай Ганьо прави избори“, за възвеждането на бай Ганьо в тип, за неизбежната едностранчивост на комичното изображение. Така е поставен и засегнатият вече въпрос за цинизмите и за тяхната художествена целесъобразност. С това рецензията се отделя сред онези океан от рецензии и книгописни бележки, които пълнят нашия периодичен печат от онова време. По дълбочината на възгледите и по верността на оценките си тази рецензия е най-хубавото върху „Бай Ганьо“ след характеристиките на Димитър Благоев, дадени по-късно.

В рецензията намираме твърде голям брой езиково-стилни черти, които я характеризират като дело на Славейков. В нея звучи оная завладяваща, темпераментна реч, която е така присъща на неговата проза и която го прави узнаваем дори сред стотици писатели. Тази обща характеристика на Славейковия стил има цена на доказателство и все пак именно поради общия си характер тя е недостатъчна. След анализ на стила обаче в отделни негови черти и съставки ще съзрем едно голямо множество доводи в подкрепа на тезата, че разглежданата рецензия е написана от Славейков.

Нека насочим вниманието си към онези лексически и фразеологически елементи в рецензията за „Бай Ганьо“, които намираме в типична за Славейков употреба.

Ако на първо място отбележим думата *бозна* (21), ние отбелязваме една типична дума (по произход съчетание), съществуваша само в Славейковия речник. И трябва веднага да кажем, че като оставим настрана многократното застъпване на тази дума в други Славейкови работи, нея намираме и в статиите, поместени в „Знаме“: там тя се среща още три пъти (51, 2₁ = VI 2, 230; 55, 1₃ = VI 2, 238; 68, 3₃ = VI 2, 253).

Заслужава отбелязване още в самото начало и думата *прокопсаници* (8) — рядка дума, която не принадлежи към всекидневно и всекичасно употребяваната лексика. Емоционалният ѝ пълнеж съвсем естествено я сближава с пстрия и жив Славейков речник. Но има и друго основание за изтъкването ѝ сред типичните за Славейков думи: тя е застъпена веднъж и в четвъртата част на статията за литературните списания (69, 1₁ = VI 2, 253).³

¹ Пенчо Славейков, *Събрани съчинения*, т. V, Немски поети (София, 1940²), стр. 41.

² Пенчо Славейков, *Блянове, Епически песни*, Книга втора, Пловдив, Хр. Г. Данов, 1896, стр. 67.

³ Ср. съчетанието *нашата прокопсана аристокрация* у Алеко (До Чикаго и назад, авторското издание, стр. 121).